1. सुभाषितानि

(अच्छे वचन)

उत्तरमाला

१. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत–

क. वसुन्धरा　　ख. सत्येन　　ग. सत्ये　　घ. रविः　　ङ. क्षमया

२. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत–

क. आहारे त्यक्त्वा सुखी भवेत्।

ख. सत्येन वायुः वाति।

ग. दाने, तपसि, शौर्य, विज्ञाने, विनये, नये च विस्मयः न कर्तव्यः।

घ. क्षमा लोके वशीकृतिः।

ङ. विद्यायाः संग्रहेषु त्यक्तलज्जः सुखी भवेत्।

३. अधोलिखितानां श्लोकानाम् अन्वयं कुरुत–

क. (1) सत्येन　　(2) रविः　　(3) च　　(4) सर्वं

ख. (1) तपसि　　(2) विनय　　(3) विस्मयो　　(4) वसुन्धरा

ग. (1) क्षमावशीकृतिर्　　(2) साध्यते　　(3) करे　　(4) दुर्जनः

४. अधोलिखितश्लोकौ पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत–

क. एकपदेन उत्तरत–

क. त्रीणि　　ख. मूढैः

पूर्णवाक्येन उत्तरत–

क. पृथिव्यां त्रीणि रत्नानि, जलम्, अन्नं, सुभाषितं च सन्ति।

ख. त्रीणि रत्नानि पृथिव्यां सन्ति।

निर्देशानुसारम् उत्तरत–

क. मूढैः　　ख. तृतीया　　ग. वसुधायाम्　　घ. त्रीणि

ख. एकपदेन उत्तरत–

क. सद्भिदेव　　ख. सङ्गतिम्

पूर्णवाक्येन उत्तरत–

क. सद्भिः सह विवादं मैत्रीं च कुर्वीत।

ख. नासद्भिः सह किञ्चिद् न आचरेत्।

निर्देशानुसारम् उत्तरत–

क. असद्भिः　　ख. नासद्भिः

ग. न+असद्भिः　　घ. सह, एव, च

५. रेखाङ्कितपदानि अधिकृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत–

क. कः सत्येन तपते?

ख. मूढैः कैः रत्न संज्ञा विधीयते?

ग. पृथिव्याम् कति रत्नानि भवन्ति?

घ. किम् त्यक्तलज्जः सुखी भवेत्?

ङ. का वसुन्धरा अस्ति?

६. निम्नलिखितशब्दानाम् सन्धिविच्छेदं कुरुत–

क. वायुः + च

ख. कर्त्तव्याः + बहुरत्ना

ग. सद्भिः + एव

घ. सह + आसीत्

ङ. न् + असद्भिः

७. अधोलिखितपदानाम् मूलशब्दम्, विभक्तिम् वचनम् च लिखत–

	मूलशब्दम्	**विभक्तिः**	**वचनम्**
क. मूढैः	मूढ	तृतीया	बहुवचनम्
ख. क्षमया	क्षमा	तृतीया	एकवचनम्
ग. रत्नानि	रत्न	द्वितीया	बहुवचनम्
घ. जलम्	जल	प्रथमा	एकवचनम्
ङ. विद्यायाः	विद्या	पञ्चमी/षष्ठी	एकवचनम्

८. शुद्धकथनस्य समक्षम् 'आम्' अशुद्धकथनस्य च समक्षम् 'न' लिखत–

क. आम् ख. न ग. आम्

घ. आम् ङ न

९. शब्दानाम् अर्थैः सह मेलनम् कुरुत–

शब्दाः	**अर्था**
क. खड्गः	(ii) असिः
ख. सद्भिः	(iii) सज्जनैः
ग. पृथिव्याम्	(v) भूमौ
घ. दुर्जनः	(i) दुष्टः
ङ मूर्खैः	(iv) मूढैः

2. दुर्बुद्धिः विनश्यति

(दुष्ट बुद्धिवाला नष्ट होता है)

उत्तरमाला

१. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत–

क. मगधदेशे　　ख. कम्बुकग्रीवः　　ग. अन्यत्र

घ. दण्डात्　　ङ. पक्षबलेन

२. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत–

क. गोपालकाः वचनम् श्रुत्वा कूर्मः क्रुद्धः अभवत्।

ख. कूर्मः अवदत्– "यूयं भस्म खादत्।"

ग. हंसौ चञ्चुभ्याम काष्ठदण्डम् धारयताम्।

घ. अपरः अवदत "सरस्तीरे दग्ध्वा खादिष्यामि।"

ङ. गोपालकाः अवदन्– "हंहो महदाश्चर्यम। हंसाभ्यां सह कूर्मोऽपि उड्डीयते।

३. अधोलिखितश्लोकस्य अन्वयं कुरुत–

(1) सुहृदां　　(2) यो　　(3) दुर्बुद्धिः　　(4) काष्ठाद्

४. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत–

एकपदेन उत्तरत–

क. धीवराः　　ख. आकाशमार्गेण　　ग. कूर्मः　　घ. अन्यत्र

पूर्णवाक्येन उत्तरत–

क. कूर्मः अवदत्– "मित्रे! किं युवाभ्यां धीवराणां वार्ता श्रुता?

ख. हंसौ अवदताम्– "प्रातः यद् उचितं तत्कर्त्तव्यम्।"

निर्देशानुसारम् उत्तरत–

क. सायम्　　ख. धीवराः　　ग. हंसयोः　　घ. कच्छपः

५. रेखाकितपदानि अधिकृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत–

क. कूर्मः कुतः पतितः?

ख. कः आकाशमार्गेण गन्तुम् इच्छति।

ग. कूर्मः आकाशात् पतित कै मारितश्चः?

घ. केन सह कूर्मोऽपि उड्डीयते?

ङ. किम् कूर्मः अवदत्?

च. कूर्मस्य नाम किम् आसीत्?

६. अधोलिखितानां शब्दानां सन्धिविच्छेदं कुरुत–

क. किञ्चित् + अपि

ख. कूर्मः + अपि

ग. अत्र + एव

घ. मा + एवम्

ङ. अपायः + अपि

७. अधोलिखितवाक्यानि कः कम् प्रति कथयति–

कः कथयति		कं प्रति कथयति
क.	हंसौ	कूर्मं प्रति
ख.	हंसौ	कूर्मं प्रति
ग.	कूर्मः	हंसौ प्रति
घ.	कूर्मः	गोपालकान् प्रति
ङ.	हंसौ	कूर्मं प्रति

८. अधोलिखितवाक्यानि घटनाक्रमानुसारम् पुनः लिखत–

क. एकस्मिन् सरोवरे एकः कूर्मः द्वौ हंसौ च निवसन्ति स्म।

ख. केचन धीवराः सरस्तीरे आगच्छन्।

ग. धीवराः अकथयन्- वयं श्वः मत्स्यकूर्मादीन् मारिष्यामः।

घ. अहं आकाशमार्गेण अन्यत्र गन्तुम् इच्छामि।

ङ. अहं उत्तरं न दास्यामि।

च. लम्बमानं कूर्मं दृष्ट्वा गोपालकाः अधावन्।

छ. कूर्मः कोपेन अवदत् "यूयं भस्म खादत।"

ज. कूर्मः आकाशात् पतितः गोपालकैः मारितः च।

९. मञ्जूषातः उचितं विपर्यायपदम् चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत–

क. पण्डितः	ख. जीवनम्	ग. ह्यः
घ. दुखेन	ङ सायम्	च. तत्रैव

१०. अधोलिखितानां शब्दानाम् अर्थेन सह मेलनं कुरुत–

खण्ड क	खण्ड ख
क. श्वः	(viii) अपरेद्युः
ख. अपरः	(vii) अन्यः
ग. सुहृदां	(i) मित्राणाम्
घ. अवलोक्य	(ii) दृष्ट्वा
ङ अवलम्ब्य	(iv) आश्रित्य
च. श्रुत्वा	(v) आकर्ण्य
छ. धीवरः	(iii) मत्स्यपालकः
ज. ह्रदम्	(vi) तालाब

3. स्वावलम्बनम्

(आत्मनिर्भरता)

उत्तरमाला

१. अधोलिखितानाम् प्रश्ननाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत–

क. श्रीकण्ठः ख. समृद्धः ग. चत्वारिंशत्

घ. कृष्णमूर्तिः ङ. अष्टौ

२. अधोलिखितानां प्रश्ननाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत–

क. प्रकोष्ठेषु पञ्चाशत् गवाक्षाः आसन्।

ख. कृष्णमूर्तेः कर्मकराः ते च द्वौ पादौ, दौ हस्तौ, द्वे नेत्रे, द्वे श्रोत्रो इति।

ग. स्वावलम्बन सर्वदा सुखम् भवति।

घ. कर्मकराः अनुपस्थिताः कष्टं अनुभवन्ति।

ङ. श्रीकण्ठः स्वकार्याय भृत्याधीनः आसीत्।

३. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्ननाम् उत्तराणि लिखत–

एकपदेन उत्तरत–

क. श्रीकण्ठः ख. कृष्णमूर्तेः ग. प्रातः घ. श्रीकण्ठस्य

पूर्णवाक्येन उत्तरत–

क. श्रीकण्ठः अकथयत्– "मित्र! अहं भवताम् आतिथ्येन सन्तुष्टोऽस्मि।

ख. श्रीकण्ठः कृष्णमूर्तेः गृहम् अगच्छत।

निर्देशानुसारम् उत्तरत–

क. श्रीकण्ठः ख. कर्मकरः ग. श्रीकण्ठः घ. न + अस्ति

४. रेखांकितपदानि अधिकृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत–

क. कस्य गृहे कर्मकरः नासीत?

ख. श्रीकण्ठः कस्य सन्तुष्टः अभवत्।

ग. कृष्णमूर्तिः कीदृशः आसीत्?

घ. कस्य अष्टौ कर्मकराः सन्ति?

ङ. कः कृष्णमूर्तेः मित्रेम् आसीत्?

५. अधोलिखितपदेषु सन्धिविच्छेदं कुरुत–

क. न + आसीत्

ख. मम + अपि

ग. कदा + अपि

घ. प्रति + एकम्

ङ. न + अस्ति

६. **शुद्धकथनस्य समक्षं 'आम्' अशुद्धस्य च समक्षम् 'न' लिखत–**

क. आम् ख. न ग. आम्

घ. न ङ आम्

७. **अधोलिखितवाक्यानि घटनाक्रमानुसारम् पुनः लिखत–**

क. कृष्णमूर्तिः श्रीकण्ठः च मित्रे आस्ताम्।

ख. श्रीकण्ठस्य पिता समृद्धः आसीत्।

ग. कृष्णमूर्तेः माता पिता च कृषकदम्पती आस्ताम्।

घ. कृष्णमूर्तेः गृहम् आडम्बरविहीनः साधारणञ्च आसीत्।

ङ. श्रीकण्ठः कृष्णमूर्तेः गृहम् अगच्छत्।

च. कृष्णमूर्तेः सत्कारेण श्रीकण्ठः सन्तुष्टः अभवत्।

छ. तस्य गृहे कोऽपि कर्मकरः न आसीत्।

ज. स्वावलम्बने सदा सुखमेव भवति।

८. **उचित संख्यावाचिपदं चित्वा रिक्तस्थानि पूरयत–**

क. त्रिंशत् ख. त्रीणि ग. पञ्च घ. चत्वारिंशत् ङ. सप्त

९. **अधोलिखितान् समयवाचकान् अंकान् पदेषु लिखत–**

क. अष्टवादनम् ख. सपाद पञ्चवादनम्

ग. सार्धत्रिवादनम् घ. चतुर्वादनम्

ङ. सार्धद्वादशवादनम् च. सार्ध–एकवादम् / साधैकवादनम्

१०. **अधोलिखितानां शब्दानाम् अर्थेन सह मेलनं कुरुत–**

खण्ड क	खण्ड ख
क. दृष्ट्वा	(v) अवलोक्य
ख. भृत्यः	(iii) कर्मकरः
ग. समृद्धः	(i) धनी
घ. अहर्निशम्	(vi) अहोरात्रम्
ङ. स्वावलम्बी	(iv) आत्मनिष्ठः
च. अधुना	(ii) सम्प्रति

4. हास्यबालकविसम्मेलनम्

(बच्चों का हास्य कवि सम्मेलन)

उत्तरमाला

१. अधोलिखितानाम् प्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत–

क. चत्वार: ख. श्रोतार: ग. परान्नम्

घ. हास्यकवि: ङ. बालक:

२. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत–

क. वैद्य: प्राणन् च धनानि हरति।

ख. लोके पुन: पुन: शरीराणि मिलन्ति।

ग. परान्नं प्राप्य शरीरे दयां मा कुरु।

घ. बालक: गजाधरं तुन्दिलं कालान्तक च चार्वाक: नमति।

ङ. जन: घृतं पीत्वा श्रमं कृत्वा ऋणं प्रत्यर्पयेत्।

३. अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत–

एकपदेन उत्तरत–

क. भारतस्य ख. परमहर्षस्य

पूर्णवाक्येन उत्तरत–

क. करतलध्वनिना वयं हास्यकविधुरन्धरा: स्वागतं कुर्म:।

ख. गजाधर: आधुनिकं वैद्यम् उद्दिश्य काव्यं श्रावयति।

निर्देशानुसारम् उत्तरत–

(निर्देशानुसार उत्तर दीजिए)

क. अहम् ख. तृतीया ग. श्व: घ. गजाधर:

४. अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत–

एकपदेन उत्तरत–

क. शरीरे ख. परान्नम्

पूर्णवाक्येन उत्तरत–

क. कालान्तक: जनसंख्यानिवारणे कार्ये कुशल:।

ख. ऋणं कृत्वा घृतं पिबत्।

निर्देशानुसारम् उत्तरत–

क. सुलभ: ख. कुरु ग. संसारे घ. परा + अन्नम्

५. अधोलिखितश्लोकयो: अन्वयं कुरुत–

क. (1) चितां (2) गतो (3) भ्राता (4) कस्येदं

ख. (1) सहोदर (2) नम (3) प्राणान् (4) धनानि

६. रेखांकितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणम् कुरुत–

क. के कोलाहलं कुर्वन्ति?

ख. किं कृत्वा घृतं पिबेत्?

ग. कः प्राणान् हरति?

घ. चितां दृष्ट्वा कः विस्मयमागतः?

ङ. कः कविः अस्ति?

७. मञ्जूषातः उचितम् विलोमपदं चित्वा रिक्तस्थानि पूरयत–

क. हर्षस्य – दुःखस्य ख. आधुनिकः – पुरातनः

ग. एहि – गच्छ घ. उपरि – अधः

ङ. दुर्लभम् – सुलभम् च. सुखम् – दुःखम्

८. मञ्जूषातः अव्ययपदानि चित्वा वाक्यानि पूरयत–

क. बहिः ख. उपरि ग. सह घ. अलम् ङ. नीचैः

९. अधोलिखितशब्दानाम् अर्थेन सह मेलनम् कुरुत–

	खण्ड क		**खण्ड ख**
क.	शरीरम्	(iii)	देहम्
ख.	स्वकीय	(vi)	आत्मनः
ग.	एहि	(i)	आगच्छ
घ.	आशु	(ii)	शीघ्रम्
ङ.	स्वागतम्	(iv)	अभिनन्दनम्
च.	अधः	(v)	नीचैः

5. पण्डिता रमाबाई

(विदुषी रमाबाई)

उत्तरमाला

१. अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत–

क. लक्ष्मीबाई   ख. स्त्रीशिक्षाया:   ग. विपिनबिहारीदासेन

घ. इंग्लैण्डदेशं   ङ. इंग्लैण्डदेशात्

२. अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत–

क. रमाबाई स्वकीयं जीवनं नारीणां सम्मानाय शिक्षायै च अर्पितवती?

ख. स्वपत्नीं डोंगरे संस्कृतमध्यापयत्।

ग. रमा स्वमातु: संस्कृतशिक्षां प्राप्तवती।

घ. रमाया: आश्रमे निस्सहाया: स्त्रिय: निवसन्ति स्म।

ङ. रमाया: 'स्त्री धर्मनीति' 'हाईकास्ट हिन्दू विमेन' रचनाद्वयं प्रसिद्धम्।

च. मुम्बई नगरे सा 'शारदा-सदनम्' अस्थापयत्।

३. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत–

एकपदेन उत्तरत–

क. रमाया:   ख. रमाबाई

पूर्णवाक्येन उत्तरत–

क. सा ब्रह्मसमाजेन प्रभाविता वेदाध्ययनम् अकरोत्।

ख. रमाबाई संस्कृत वैदुष्येण 'पण्डिता' इति उपाधिना विभूषिता।

निर्देशानुसारम् उत्तरत–

क. रमाबाई   ख. तत्र + एव   ग. रमाबाई   घ. अत्र

४. रेखांकितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत–

क. मुम्बईनगरे रमाबाई किम् अस्थापयत्?

ख. रमाबाई किमर्थम् इंग्लैडदेशं गतवती?

ग. रमाबाई कदा जन्म अलभत्?

घ. का अनेकासु भाषासु निपुणा आसीत्?

ङ. डोंगरे क: संस्कृतमध्यापयत्?

च. लेखनक्षेत्रे कस्या: महत्त्वपूर्णम् अवदानम् अस्ति?

५. अधोलिखितपदेषु सन्धिविच्छेदं कुरुत–

क. निर + आश्रिता

ख. वेद: + अध्ययनम्

ग. प्रति + आगच्छत्

घ. न्याय + आलय

ङ. सहायाः + अर्थम्

६. अधोलिखितानाम् पदानाम् मूलशब्दं विभक्तिं वचनम् लिंगम् च लिखत–

	पदानि	मूलशब्दम्	विभक्तिः	वचनम्	लिंगम्
क.	रमायाः	रमा	पञ्चमी/षष्ठी	एकवचनम्	स्त्रीलिंगम्
ख.	स्त्रियः	स्त्री	प्रथमा/द्वितीया	बहुवचनम्	स्त्रीलिंगम्
ग.	तस्याः	तत्	पञ्चमी/षष्ठी	बहुवचनम्	स्त्रीलिंगम्
घ.	मनोरमया	मनोरम	पञ्चमी/षष्ठी	एकवचनम्	स्त्रीलिंगम्
ङ.	अस्मिन्	इदम्	सप्तमी	एकवचनम्	पुल्लिंग

७. अधोलिखितवाक्यानि घटनाक्रमानुसारम् लिखत–

क. रमा जन्म 1858 तमे ख्रिष्टाब्दे अलभत।

ख. रमाबाई स्वमातुः संस्कृतशिक्षां प्राप्तवती।

ग. रमाबाई विपिनबिहारीदासेन सह विवाहम् अकरोत्।

घ. सा उच्चशिक्षार्थम् इंग्लैण्ड-देशम् गतवती।

ङ. भारतं प्रत्यागत्य सा शारदा-सदनम् अस्थापयत्।

च. आश्रमे निस्सहायाः स्त्रियः निवसन्ति स्म।

छ. सा 'मुक्तिमिशन' नाम संस्थानं स्थापितवती।

ज. रमायाः निधनम् 1922 तमे ख्रिष्टाब्दे अभवत्।

८. अधोलिखितशब्दानाम् अर्थेन सहित मेलनं कुरुत–

	खण्ड क		खण्ड ख
क.	सदनम्	(iii)	गेहम्
ख.	अनन्तरम्	(i)	पश्चात्
ग.	निस्सहायाः	(v)	निराश्रया
घ.	विपन्नः	(ii)	निर्धनः
ङ.	परित्यज्य	(iv)	त्यक्त्वा

९. शुद्धकथनस्य समक्षम् 'आम्' अशुद्धकथनस्य समक्षम् 'न' लिखत–

क. आम् ख. न ग. न

घ. आम् ङ. न च. आम्

6. सदाचारः

(अच्छा आचख)

उत्तरमाला

१. अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत–

क. आलस्यं   ख. सुखीन   ग. अद्य   घ. मृदुता   ङ. श्रेष्ठं

२. अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत –

क. मनसा, कर्मणा, वाचा च सततं सदा सेवेत।

ख. व्यवहारे ओदार्यं तथा सत्यता ऋजुता च मृदुता स्यात्।

ग. मित्रेन सह कलहं कृत्वा जनः सुखी न भवति।

घ. व्यवहारे कौटिल्यं न स्यात्।

ङ. मृत्युः प्रतीक्षते न करोति।

३. अधोलिखितपद्यांशौ पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत–

क. एकपदेन उत्तरत–

क. नानृतं   ख. सत्यम्

पूर्णवाक्येन उत्तरत–

क. सनातनः धर्मः सदाचारः अस्ति।

ख. जनः प्रियं च सत्यं ब्रूयात्।

निर्देशानुसारम् उत्तरत–

क. असत्यम्   ख. प्रियम्   ग. च, न   घ. न + अनृतम्

ख. एकपदेन उत्तरत–

क. शरीरम्   ख. नास्त्युद्यम

पूर्णवाक्येन उत्तरत–

क. मनुष्याणां रिपुः आलस्यम्।

ख. नास्त्युद्यमो बन्धुः कृत्वाऽयं न अवसीदति।

निर्देशानुसार उत्तरत–

क. ना + अस्त + ल्यप् + उद्यमसमः   ख. उद्यम

ग. क्त्वा   घ. परिश्रमम्

४. अधोलिखितश्लोकानाम् अन्वय कुरुत–

क. अन्वयः– श्वः कार्य (1) <u>अद्यः</u> कुर्वीत, आपराह्निकं च (2) <u>पूर्वाह्ने</u> कुर्वीत। मृत्युः (3) <u>न</u> हि प्रतीक्षते। अस्य (4) <u>कृतम्</u> न वा कृतम्।

ख. अन्वयः– व्यवहारे (1) <u>सर्वदा</u> औदार्य (2) <u>सत्यता</u> तथा ऋजुता

(3) <u>मृदुता</u> च अपि स्यात्, (4) <u>कदाचन</u> कौटिल्य न स्यात्।

ग. अन्वयः- मित्रेण सह (1) <u>कलहं</u> कृत्वा (2) <u>जनः</u> कदापि न (3) <u>सुखी</u> भवति-इति ज्ञात्वा तदेव (4) <u>प्रयासेन</u> परिवर्जयेत्।

५. रेखांकितपदानि अधिकृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत–

क. कीदृशः सत्यं न ब्रूयात्?

ख. मातरं पितरं कथं सेवेत?

ग. कस्य कलहं न कुर्यात्?

घ. श्वः किं अद्य कुर्वीत?

ङ. मृत्युः किं न क्रियते।

६. अधोलिखितपदेषु सन्धिच्छेदम् कुरुत–

क. कदा + अपि

ख. न + अनृतम्

ग. च + अपि

घ. कुर्यात् + अध्ययनम्

ङ. सद् + आचार

७. मञ्जूषातः विलोमपदानि चित्वा लिखत–

क. बन्धुः - रिपुः

ख. श्वः - ह्यः

ग. मृदुता - कटुता

घ. धर्मः - अधर्मः

ङ. प्रियम् - अप्रियम्

८. उपयुक्तकथनानां समक्षं 'आम्' अनुपयुक्तकथनानां समक्ष 'न' लिखत–

क. न ख. न ग. आम् घ. आम् ङ. न

९. अधोलिखितपदानां विभक्तिं वचनम् च लिखत–

	पदम्	विभक्तिः	वचनम्
क.	मनसा	तृतीया	एकवचनम्
ख.	कर्मणा	तृतीया	एकवचनम्
ग.	मित्रेण	तृतीया	एकवचनम्
घ.	वर्णानाम्	षष्ठी	बहुवचनम्
ङ.	पितरं	द्वितीया	एकवचनम्
च.	मनुष्याणां	षष्ठी	बहुवचनम्

१०. **अधोलिखितशब्दानाम् अर्थेन सह मेलनं कुरुत–**

	खण्ड क		**खण्ड ख**
क.	मृदुता	(iii)	कोमलता
ख.	आचारः	(v)	व्यवहारः
ग.	सनातनः	(i)	शाश्वतः
घ.	सततम्	(ii)	निरन्तरम्
ङ.	प्रयासेन	(viii)	प्रयत्नेन
च.	मनसा	(iv)	चित्तेन
छ.	ज्ञात्वा	(vi)	विज्ञाय
ज.	अनृतम्	(vi)	असत्यम्

7. सङ्कल्पः सिद्धिदायकः

(दृढनिश्चय सिद्धिदायक होता है)

उत्तरमाला

१. अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत–

क. स्थाण्डिले/शिलायाम् ख. तपः
ग. वटुः घ. श्मशाने
ङ. शिवम्

२. अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत–

क. मनस्वी कदापि धैर्यं न परित्यजति।
ख. तपः कारणात् जगति पार्वती 'अपर्णा' नाम्ना प्रसिद्ध।
ग. वटुः सहसैव उच्चैः उपहसति।
घ. शिवस्य त्रीणि नेत्राणि सन्ति।
ङ. यः शिवस्य निन्दा करोति सः पापभाग् भवति।

३. अधोलिखितं नाटयांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत–

एकपदेन उत्तरत–

क. कठिनं ख. पार्वती ग. मात्रे घ. गृहे

पूर्णवाक्येन उत्तरत–

क. तपसा अभिलाषः सफलः भविष्यति।
ख. पार्वती विजयया साकं गौरीशिखरं अगच्छत्।

निर्देशानुसारम् उत्तरत–

क. सुकोमलम् ख. पार्वती ग. मनोरथः घ. असत्यम्

४. रेखांकितपदानि अधिकृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत–

क. कस्य अभिलाषः सफलः भविष्यति?
ख. मनस्वी कदापि किं न परित्यजति?
ग. पार्वती कथं तिष्ठति?
घ. कः लज्जया कम्पते?
ङ. शिवः कस्य हस्तं गृह्णाति?
च. कस्य अगतिः नास्ति?

५. अधोलिखितपदेषु सन्धि- विच्छेदं कुरुत–

क. तत् + श्रुत्वा ख. अत्र + एव
ग. अद्य + एव घ. हिंस्रपशवः + अपि

ङ. कः + अपि

६. **कः/का/कम्/काम् प्रति कथयति–**

(कौन किस को कहता है)

		कः/का	**कम्/काम्**
क.	जगति न कोऽपि शिवस्य यथार्थं स्वरूपं जानाति।	पार्वती	वटुः प्रति
ख.	प्रीतोऽस्मि तपः सङ्कल्पेन।	शिवः	पार्वती प्रति
ग.	तस्मै एव तपः तपति।	विजया	वटुः प्रति
घ.	पश्य कोऽपि वटुः आगतोऽस्ति।	पार्वती	विजया प्रति
ङ.	मनस्वी कदापि धैर्यं न परित्यजति।	पार्वती	विजया प्रति

७. **मञ्जूषायाः उचितं विपरीतार्थकपदं चित्वा लिखत–**

क. असफलः   ख. गृहीत्वा   ग. अप्रसिद्धः   घ. असत्यम्   ङ. प्रशंसा

८. **अधोलिखितानि वाक्यानि घटनाक्रमेण योजयत–**

क. पार्वती शिवं पतिरूपेण अवाञ्छत्।

ख. पार्वती स्वकीयं मनोरथं मात्रे न्यवेदयत्।

ग. माता मेना चिन्ताकुला अभवत्।

घ. पार्वती विजयया साकं गौरीशिखरं गच्छति।

ङ. तपःप्रभावात् हिंस्रपशवोऽपि पार्वत्याः सखायः अभवन्।

च. एकदा शिवः वटरूपेण तत्र आगच्छत्।

छ. पार्वती शिवनिन्दां श्रुत्वा क्रुद्धा जाता।

ज. पार्वत्याः दृढसंकल्पेन शिवः अतीव प्रसन्नः अभवत्।

९. **अधोलिखितशब्दानाम् अर्थेन सहितं मेलनं कुरुत–**

	खण्ड क		**खण्ड ख**
क.	प्रथिता	(v)	प्रसिद्धा
ख.	अभिलाषः	(i)	इच्छा
ग.	तूष्णीम्	(iv)	मौनं
घ.	साकम्	(ii)	सह
ङ.	वसनम्	(vi)	वस्त्रम्
च.	अशिवम्	(iii)	अशुभम्

8. त्रिवर्णः ध्वजः

(तिरंगा झण्डा)

उत्तरमाला

१. अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत–

क. चतुर्विंशतिः　ख. अशोक स्तम्भः　ग. स्वीकरणं　घ. स्वाभिमानस्य

२. अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत–

क. अस्माकं ध्वजे त्रयः वर्णाः शौर्यस्य, सत्यस्य, समृद्धेः च सूचकाः सन्ति।

ख. त्रिवर्णः स्वाभिमानस्य प्रतीकः अस्ति।

ग. अस्माकं ध्वजस्य उत्तोलनं स्वतंत्रता दिवसे गणतन्त्र दिवसे च भवति।

घ. ध्वजस्य स्वीकरणम् भारतस्य संविधानसभायां 22 जुलाई, 1947 तमे वर्षे अभवत्।

३. अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत–

एकपदेन उत्तरत–

क. ध्वजारोहणं　ख. छात्राः　ग. मोदकानि　घ. त्रिवर्णः

पूर्णवाक्येन उत्तरत–

क. बालकाः बालिकाः च गच्छन्ति।

ख. अस्माकं ध्वजे वर्णाः सन्ति, केशर वर्णः, श्वेतः च हरितः।

निर्देशानुसारम् उत्तरत–

क. प्राचार्यः　ख. अद्य, च　ग. षष्ठी　घ. षष्ठी

४. रेखांकितपदानि अधिकृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत–

क. अस्माकं ध्वजे कति वर्णाः सन्ति?

ख. विद्यालये कः ध्वजारोहणं करिष्यति?

ग. केशरवर्णः कस्य सूचकः अस्ति?

घ. अस्माकं ध्वजः कीदृशः?

ङ. श्वेतवर्णः कस्य द्योतकः अस्ति?

५. अधोलिखितपदेषु सन्धिविन्छेदं कुरुत–

क. स + उत्साहम्

ख. हरितः + च

ग. अन्यत् + अपि

घ. कः + चन

६. शुद्धकथनस्य समक्षम् 'आम्' अशुद्ध कथनस्य समक्षं 'न' इति लिखत–

क. न

ख. आम्

ग. न

घ. आम्

ङ. आम्

७. विपरीतार्थकशब्दानाम् उचितं मेलनम् कुरुत–

पदम्	**विपरीतार्थकम्**
क. अधः	(iii) उपरि
ख. स्वतन्त्रता	(v) परतन्त्रता
ग. सत्यम्	(i) असत्यम्
घ. अस्माकं	(vi) युष्माकम्
ङ. अन्ते	(ii) आदौ
च. श्वेतः	(iv) कृष्णः

८. अधोलिखितशब्दानाम् अर्थेन सहित मेलनं कुरुत–

खण्ड क	**खण्ड ख**
क. तत्पराः	(v) तल्लीनाः
ख. स्वतन्त्रता	(i) स्वाधीनता
ग. अन्यदपि	(iv) अपरमपि
घ. प्रगतेः	(vi) विकासस्य
ङ. शौर्यस्य	(ii) वीरतायाः
च. संलपन्ति	(iii) वार्त्तालापं कुर्वन्ति

९. निम्नलिखितपदानां मूलशब्दं विभक्तिं वचनं च लिखत–

पदम्	**मूलशब्दम्**	**विभक्तिः**	**वचनम्**
क. अस्माकम्	अस्मद्	षष्ठी	बहुवचनम्
ख. समृद्धेः	समृद्धे	चतुर्थी	एकवचनम्
ग. प्रगतेः	प्रगत्	चतुर्थी	एकवचनम्
घ. वर्णानाम्	वर्ण	षष्ठी	बहुवचनम्
ङ. ध्वजे	ध्वज्	सप्तमी	एकवचनम्

9. अहमपि विद्यालयं गमिष्यामि

(मैं भी विद्यालय जाऊँगी)

उत्तरमाला

१. अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि एक पदेन लिखत–

क. गिरिजायाः ख. स्वसुतायाः ग. दर्शना घ. दर्शनासुतायाः

ङ. बालकानां बालिकानां च

२. अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत–

क. दर्शनायाः पतिः किञ्चिदपि कार्य न करोति स्म।

ख. दर्शना पञ्च-षट गृहाणाम् कार्य करोति स्म।

ग. अहं विद्यालयं गमिष्यामि इति दर्शनायाः पुत्री कथयति।

घ. प्रातः काले षट्वादने दर्शना मालिन्याः गृहे आगता।

ङ. दर्शनायाः पुत्री अष्टवर्षीया आसीत्।

३. अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत–

एकपदेन उत्तरत–

क. नवोत्तर-द्वि-सहस्र ख. स्वसुतायाः ग. दर्शनायाः घ. दर्शना

पूर्णवाक्येन उत्तरत–

क. दर्शना कथयति- 'अनुगृहीत्वाऽस्मि महोदय।'

निर्देशानुसारम् उत्तरत–

क. सर्वे ख. इति + आदि ग. ज्ञानम् घ. अपितु

४. अधोलिखितानि रेखांकितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत–

क. प्रातः काले षड्वादने दर्शना कस्याः गृहे आगच्छत्?

ख. कस्याः बालिका एकस्य गृहस्य सम्पूर्णं कार्यं करोति स्म?

ग. गृहस्य व्यवस्थायै दर्शना दिने कति गृहाणां कार्यं करोति स्म।

घ. सः परिवारः अधुना कुत्र प्रति प्रस्थितः?

५. अधोलिखित पदेषु सन्धिविच्छेदं कुरुत-

क. सर्वथा + अनुचितम्

ख. स्व + उदरपूर्ति + एव + अस्ति

ग. धनम् + अनिष्यामि

घ. किञ्चित + अपि

ङ. इति + उक्त्वा

च. समीपः + स्थ

छ. इति + अधिक

६. अधोलिखितेषु प्रकृति-प्रत्यय-विभागं कृत्वा लिखत–

क.	प्र	+	स्थित:	ख.	प्रेष्	+	ल्यप्
ग.	मिल	+	क्त्वा	घ.	क्री	+	तुमुन्
ङ.	प्रद्	+	ल्यप	च.	कृ	+	क्त

७. अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृक्रियापदं च चित्वा लिखत–

	कर्तृपदम्	**क्रियापदम्**
क. एषा एकस्य गृहस्य सम्पूर्णं कार्य करोति स्म।	एषा	करोति स्म
ख. किं न जानासि।	किं	जानसि
ग. मम रुग्ण: पति: तु किञ्चिदपि कार्यं न करोति	पति:	करोति
घ. अहम् विद्यालयं गमिष्यामि।	अहम्	गमिष्यामि
ङ. मालिनी द्वारमुद्घाटयति पश्यति।	मालिनी	पश्यति

८. विलोमपदानाम् उचितं मेलनम् कुरुत–

	पदानि		**विलोम पदानि**
क.	प्रात:	(ii)	सायम्
ख.	अद्य	(iv)	श्व:
ग.	एकस्य	(i)	अनेकस्य
घ.	अहम्	(iii)	त्वम्
ङ	अनुचितम्	(viii)	उचितम्
च.	समीपम्	(vii)	दूरं
छ.	अज्ञानं	(v)	ज्ञानं
ज.	विदेशं	(vi)	देशं

९. अधोलिखितशब्दानाम् अर्थेन सह मेलनं कुरुत–

	खण्ड क		**खण्ड ख**
क.	सुता	(iii)	पुत्री
ख.	अध्ययनस्य	(iv)	पठनस्य
ग.	परिवारस्य	(i)	कुटुम्बस्य
घ.	क्षम:	(v)	समर्थ:
ङ.	पादत्राणम्	(ii)	उपानह:

10. विश्वबन्धुत्वम्

(संसार के प्रति भाईचारा)

उत्तरमाला

१. **अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत–**

क. समानरूपेण ख. उदारचरितानां ग. बन्धु घ. विश्वस्य

२. **अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत–**

क. एकः देशः अपरेण देशेन सह निर्मलेन हृदयेन बन्धुतायाः व्यवहारं कुर्यात्।

ख. सर्वैः परस्परं अपहाय विश्वबन्धुत्वं स्थापनीयम्।

ग. उत्सवे, व्यसने, दुर्भिक्षे, राष्ट्रविप्लवे, शत्रुसङ्कटे च यः सहायता करोति सः बन्धुः भवति।

घ. प्रकृतिः अपि सर्वेषु समत्वेन व्यवहरति।

३. **अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत–**

एकपदेन उत्तरत–

क. असमर्थ-देशेभ्यः ख. अशान्ते ग. मानवाः घ. मानवाः

पूर्णवाक्येन उत्तरत–

क. संसारे विद्वेषस्य, शत्रुतायाः, हिंसायाः च भावना दृश्यते।

ख. समर्थाः देशाः उपरि स्वकीयं प्रभुत्वं स्थापयन्ति।

निर्देशानुसारम् उत्तरत–

क. संसारे ख. ते ग. षष्ठी घ. अधुना, च, अपि, न

४. **अधोलिखितश्लोकस्य अन्वय कुरुत–**

अन्वयः- अयं निजः (1) परो वा इति (2) गणना लघुचेतसां (जनानां भवति)
उदारचरितानां (3) तु वसुधा (4) एवं कुटुम्बकम् (भवति)।

५. **रेखांकितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत–**

क. कः अपि सर्वेषु समत्वेन व्यवहरति?

ख. कस्य प्रकाशः सर्वत्र समानरूपेण प्रसरति?

ग. अधुना निखिले संसारे कयोः वातावरणम् अस्ति?

घ. केन् तु वसुधैव कुटुम्बकम्?

ङ. संसारे सर्वत्र कस्याः भावना दृश्यते?

६. **अधोलिखितपदेषु सन्धिविच्छेदं कुरुत–**

क. वसुधा + एव

ख. व्यवः + हरति

ग. विकसित + अविकसितौ

घ. उपेक्षा + भावं

७. **विलोमपदानाम् उचितमेलनम् कुरुत–**

पदानि		विलोमपदानि
क. लघुचेतसः	(iv)	उदारचरिताः
ख. हिंसायाः	(i)	अहिंसायाः
ग. आदाय	(v)	अपहाय
घ. स्वकीयम्	(ii)	परकीयम्
ङ. उन्नतिः	(iii)	अवनतिः

८. **निम्नलिखितपदानां मूलशब्दं विभक्तिं वचनं च लिखत–**

पदम्	मूलशब्दम्	विभक्तिः	वचनम्
क. देशानाम्	देश	षष्ठी	बहुवचनम्
ख. बन्धुतायाः	बन्धु	तृतीया	द्विवचनम्
ग. अशान्तेः	शान्त	प्रथमा	एकवचनम्
घ. देशान्	देश	पञ्चमी	एकवचनम्
ङ. हिंसायाः	हिंस	चतुर्थी	एकवचनम्
च. उत्सवः	उत्स	प्रथमा	एकवचनम्

९. **शब्दानाम् अर्थेन सह मेलनं कुरुत–**

खण्ड क		खण्ड ख
क. परः	(ii)	पराया
ख. अपहाय	(iv)	विहाय
ग. व्यसने	(i)	संकटे
घ. निखिले	(v)	सम्पूर्णे
ङ. वसुधा	(iii)	धरा

11. समवायो हि दुर्जय:

(एकता अजेय है)

उत्तरमाला

१. अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत–

क. गज: ख. मक्षिकाया: ग. मार्गे घ. वीणारवा ङ. अन्ध:

२. अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत–

क. मक्षिका मध्याह्ने गजस्य कर्णे शब्दं करिष्यति।

ख. मेघनाद: मक्षिकां अवदत्– "मक्षिके! प्रथमं त्वं मध्याह्ने, तस्य गजस्य कर्णे शब्दं कुरु।"

ग. चटका काष्ठकूटं अवदत्– "दुष्टेनै केन गजन मम सन्तति: नाशिता।

घ. इति मण्डूक: कथयति।

ङ. चटकाकाष्ठकूटौ मक्षिकया सह गत्वा मेघनादस्य पुर: सर्वं वृत्तान्तं न्यवेदयताम्।

३. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत–

एकपदेन उत्तरत–

क. वृक्षे ख. चटका ग. अण्डानि घ. चटका

पूर्णवाक्येन उत्तरत–

क. चटकाया: नीडं भुवि अपतत्।

ख. प्रमत्त: गज: वृक्षस्य अध: आगच्छत्।

ग. गज: शुण्डेन शाखाम् अत्रोटयत्।

घ. इति काष्ठकूट: नाम खग: चटकां:अपृच्छत्।

निर्देशानुसारम् उत्तरत–

क. प्रमत्त: ख. नीडम् ग. आकर्ण्य घ. सुखेन

४. रेखांकितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत–

क. गज: कुत्र पतित: मृत: च?

ख. का: गजस्य कर्णे शब्दम् अकरोत्?

ग. काष्ठकूट: कस्य नयने स्फोटयिष्यति?

घ. कस्य शब्दम् अनुसृत्य गज: गर्ते अपतत्।

ङ. काष्ठकूट: कस्या: समीपम् अनयत्?

च. गज: कदा मक्षिकाया: शब्दं श्रृणोति?

५. क: कम् प्रति कथयति?

कथनम्	क:/का	कम्/प्रति
क. दुष्टेनैकेन गजेन मम सन्तति: नाशिता।	चटका	काष्ठकूटं प्रति

ख. ममापि मित्रं मण्डूकः मेघनादः अस्ति।	मक्षिका	चटका काष्ठकूटं च प्रति
ग. यथाहं कथयामि तथा कुरुतम्।	मण्डूकः मेघनादः	मक्षिका काष्ठकूटं च प्रति
घ. शीघ्रं तम् उपेत्य यथोचितं करिष्यामः	मक्षिका	काष्ठकूटं च प्रति

६. अधोलिखितपदेषु सन्धिच्छेदं कुरुत–

क. चटका + अवदत्

ख. यथा + अहम्

ग. तृषा + आर्तः

घ. च + उक्तम्

ङ. जलम् + आशयम्

७. अधोलिखितानि वाक्यानि घटनाक्रमानुसारं लिखत–

क. एकस्मिन् वृक्षे एका चटका प्रतिवसति स्म।

ख. एकदा प्रमत्तः गजः आगत्य चटकायाः नीडम् अत्रोटयत्।

ग. दुष्टेनैकेन गजेन मम सन्ततिः नाशिता।

घ. काष्ठकूटः चटकाम् मक्षिकायाः समीपम् आनयत्।

ङ. मक्षिकायाः मित्रं मेघनादः आसीत्।

च. तृषार्तः गजः जलाशयम् अगच्छत्।

छ. काष्ठकूटः गजस्य नयने अस्फोटयत्।

ज. अन्ते गजः गर्ते पतितः मृतः च। एकस्मिन् वृक्षे एका चटका प्रतिवसति स्म।

८. अधोलिखितं शुद्धं विशेषणपदं कोष्ठकात् चित्वा लिखत–

क. प्रमत्तः ख. महान् ग. एकस्मिन् घ. दुष्टेन

९. अधोलिखितशब्दानाम् अर्थेन सह मेलन कुरुत–

खण्ड क		**खण्ड ख**
क. नयने	(vi)	नेत्रे
ख. अनुसृत्य	(v)	अनुगम्य
ग. पुरः	(i)	अग्रतः
घ. विशीर्णानि	(ii)	नष्टानि
ङ. तृषार्तः	(iii)	पिपासितः
च. समवायः	(iv)	समूहः

12. विद्याधनम्

(विद्या धन है)

उत्तरमाला

१. अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत–

क. विधाधनम् ख. भ्रातृभाज्यम् ग. वाण्येका घ. पुरुषं ङ. विद्या

२. अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत–

क. संस्कृता वाणी पुरुषं समलङ्करोति।

ख. विद्या दिक्षु कीर्तिः अस्ति।

ग. भाग्यक्षये विद्या रतिः।

घ. भूषणानि क्षीयन्ते।

ङ. कामदुहा धेनुः विद्या।

३. अधोलिखितं श्लोकं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत–

एकपदेन उत्तरत–

क. सर्वधनप्रधानम् ख. विद्या ग. विद्या घ. पशुः ङ. विद्या

पूर्णवाक्येन उत्तरत–

क. नरस्य रूपम् अधिकं विद्यानाम् अस्ति।

ख. विद्या भोगकरी, यशः सुखकरी च अस्ति।

निर्देशानुसारम् उत्तरत–

क. षष्ठी ख. दुःखकरी ग. परा घ. सौन्दर्यम्

४. अधोलिखितानां श्लोकानाम् अन्वयं कुरुत–

क. अन्वयः– विद्याधनं (1) चौरहार्यं न अस्ति, न च (2) राजहार्यं, न भ्रातृभाज्यं न च भारकारि। व्यये कृते (3) नित्यं एव वर्धते, विद्याधनम् (4) सर्वधनं प्रधानम् (अस्ति)

ख. अन्वयः– केयूराः (1) पुरुषं न विभूषयन्ति,न (2) चन्द्रोज्ज्वला हाराः,न स्नानं न (3) विलेपनं न कुसुमं, न (4) नालङ्कृता मूर्धजाः (विभूषयन्ति)।।

ग. अन्वयः– या (1) संस्कृता धार्यते सा एका वाणी (2) पुरुषं समलङ्करोति। अखिल भूषणानि (3) क्षीयन्ते, वाग्भूषणं (4) सततम् भूषणम्।।

५. रेखांकितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत–

क. विद्या केषु पूज्यते?

ख. विद्या कस्याः प्रच्छन्नगुप्तं धनम् अस्ति?

ग. किं सर्वधनप्रधानम् अस्ति?

घ. किं पुरुषं न विभूषयन्ति?

ङ. का भाग्यक्षये आश्रय: अस्ति?

६. **शुद्धकथनस्य समक्षम् 'आम्' अशुद्धकथनस्य समक्षं न इति लिखत–**

क. आम्　　ख. न　　ग. आम्　　घ. आम्　　ङ. न

७. **विशेषण-विशेष्य पदानि योजयत–**

	खण्ड क		**खण्ड ख**
क.	चन्द्रोज्ज्वला:	(iii)	हारा:
ख.	अलङ्कृता	(vi)	भूषणानि
ग.	सर्वधनप्रधानम्	(v)	विद्याधनम्
घ.	अखिलानि	(i)	मूर्धजा:
ङ.	तृतीयम्	(iv)	नेत्रम्
च.	परा	(ii)	देवता

८. **अधोलिखितपदानां ल्गिङं, विभक्तिं, वचनम् च लिखत–**

	पदानि	**लिङ्गम्**	**विभक्ति:**	**वचनम्**
क.	नरस्य	पुंल्लिगम्	षष्ठी	एकवचनम्
ख.	गुरूणाम्	पुंल्लिगम्	षष्ठी	एकवचनम्
ग.	केयूरा:	पुंल्लिगम्	प्रथमा	बहुवचनम्
घ.	भूषणानि	नपुंसकलिंगम्	प्रथमा/द्वितीया	एकवचनम्
ङ.	कुलस्य	पुंल्लिगम्	षष्ठी	एकवचनम्
च.	धेनु:	स्त्रीलिंगम्	प्रथमा	एकवचनम्

९. **अधोलिखितशब्दानाम् अर्थेन सह मेलनं कुरुत–**

	खण्ड क		**खण्ड ख**
क.	नित्यम्	(ii)	सर्वदा
ख.	प्रच्छन्नम्	(vi)	गुप्तम्
ग.	हिते	(vii)	कल्याणे
घ.	विहीन	(iii)	रहित
ङ.	रूपम्	(i)	सौन्दर्यम्
च.	हार्यम्	(v)	हरणीयम्
छ.	सततम्	(iv)	शाश्वतम्

13. अमृतं संस्कृतम्

(संस्कृत भाषा अमृत है)

उत्तरमाला

१. अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत–

क. संस्कृतस्य ख. शनस्य ग. कालिदासादीनां

घ. चरकसुश्रुतयोः ङ. अभ्युदयाय

२. अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत–

क. संस्कृतग्रन्थेषु मानवजीवनाय विविधाः विषयाः समाविष्टाः सन्ति।

ख. धार्मिकं साहित्यं संस्कृतभाषां वर्तते।

ग. अर्थशास्त्रम् कौटिल्यरचितम्।

घ. सूक्तयः अभ्युदयाय प्रेरयन्ति।

ङ. जगति कौटिल्यरचितम् अर्थशास्त्रं प्रसिद्धम् अस्ति।

३. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत–

एकपदेन उत्तरत–

क. संस्कृत ख. संस्कृतभाषां ग. प्राचीनयोः घ. द्वे

पूर्णवाक्येन उत्तरत–

क. संस्कृतं सङ्गणकस्य कृते सर्वोत्तमा भाषा अस्ति।

ख. संस्कृतभाषा प्राचीनतमा भाषा अस्ति।

निर्देशानुसारम् उत्तरत–

क. जगति

ख. सम् + कृ + स्थः

ग. प्राचीनतमा

घ. सप्तमी

४. अधोलिखितरेखांकितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणम् कुरुत–

क. संस्कृते काः अभ्युदयाय प्रेरयन्ति?

ख. का भाषायां केवल धार्मिकं साहित्यं वर्तते?

ग. संस्कृतभाषा अतीव कीदृशी अस्ति?

घ. संस्कृतं सङ्गकस्य कृते कीदृशी भाषा अस्ति?

ङ. संस्कृतस्य वाङ्मयं किं समृद्धमस्ति?

५. अधोलिखितपदेषु सन्धिच्छेदं कुरुत–

क. भाषा + अस्ति

ख. सर्व + उत्तमा

ग. भास्कर + आचार्यः

घ. संस्कृतम् + एव

ङ. सुरक्षितः + अस्ति

६. **शुद्धकथनस्य समक्षम् 'आम्' अशुद्धकथनस्य समक्षम् 'न' इति लिखत–**

क. आम् ख. न ग. आम् घ. आम् ङ. आम्

७. **अधोलिखितश्लोकस्य अन्वयं कुरुत –**

अन्वयः– भो मित्र संस्कृतं (1) <u>अमृतं</u> सरलं (2) <u>सरसं</u> अस्ति।

(3) भाषासु <u>महनीयं</u> (4) यद् ज्ञानविज्ञानपोषकम्।।

८. **अधोलिखितशब्दानाम् मूलशब्दं विभक्तिं वचनम् लिङ्गं च लिखत–**

पदानि	मूलशब्दम्	विभक्तिः	वचनम्	लिङ्गम्
क. भाषासु	भाष्	सप्तमी	बहुवचनम्	स्त्रीलिङ्गम्
ख. अस्मान्	अस्मद	द्वितीया	बहुवचनम्	–
ग. सूक्तयः	सूक्ति	चतुर्थी	बहुवचनम्	नपुंसकलिङ्गम्
घ. संस्कृतस्य	कृति	सप्तमी	बहुवचनम्	पुल्लिंलिङ्गम्
ङ. शास्त्राणि	शास्त्र	द्वितीया	बहुवचनम्	नपुंसकलिङ्गम्
च. अस्माभिः	अस्मद्	तृतीया	बहुवचनम्	–

९. **अधोलिखितशब्दानाम् अर्थेन सह मेलनम् कुरुत–**

खण्ड क	**खण्ड ख**
क. समीचीना	(iii) सम्यक्
ख. विश्वस्य	(i) जगतः
ग. निधिः	(ii) कोषः
घ. प्राचीनतमा	(vi) पुरातना
ङ. वाङ्मयम्	(iv) साहित्यम्
च. समृद्धम्	(v) सम्पन्नम्

14. अनारिकायाः जिज्ञासा

(अनारिका की जिज्ञासा)

उत्तरमाला

१. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत–

क. अनारिकायाः   ख. अनारिका   ग. सेतुः   घ. कर्मकराः   ङ. प्रजाः

२. अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत–

क. अनारिका मनोविनोदाय गृहात बहि आगच्छति।

ख. कर्मकराः प्रस्तराणि पर्वतेभ्यः आनयन्ति।

ग. मन्त्री सेतोः उद्घाटनार्थम् आगच्छति।

घ. विस्मिता अनारिका पुनः अपृच्छत्– "तथापि सेतोः उद्घाटनार्थं किमर्थम् आगच्छति?"

ङ. कर्मकराः सेतुं निर्माणम् अकुर्वन्?

३. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत–

एकपदेन उत्तरत–

क. अनारिकायाः   ख. मार्गाः   ग. अनारिका   घ. मनोविदाय

पूर्णवाक्येन उत्तरत–

क. अनारिकायाः मनः प्रसन्नं नास्ति।

ख. प्रातः उत्थाय सा अप्रसन्नं अन्वभवत्।

निर्देशानुसारम् उत्तरत–

क. महती

ख. सा

ग. अनारिकायाः

घ. जिज्ञासा

४. अधोलिखितानि रेखांकितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणम् कुरुत–

क. कस्याः उपरि सेतुः निर्मितः?

ख. प्रजाः कस्मै धनं यच्छति?

ग. का बहून् प्रश्नान् पृच्छति?

घ. मार्गाः के सन्ति।?

ङ. कस्याः मनसि बहवः प्रश्नाः सन्ति।

५. अधोलिखितपदेषु सन्धिच्छेदं कुरुत–

क. अनु + भवत्

ख. न + अस्ति

ग. प्रति + आगच्छत्

घ. मनः + विनोदाय

६. अधोलिखितेषु प्रकृति-प्रत्यय-विभागं कृत्वा लिखत–

क. उत् + स्थाय

ख. भ्रम् + तुमुन

ग. किम् + अर्थम्

घ. भू + क्त्वा

ङ. श्रु + क्त्वा

७. शुद्धकथनस्य समक्षम् 'आम्' अशुद्धकथनस्य समक्षम् 'न' इति लिखत–

क. न

ख. आम्

ग. आम्

घ. आम्

ङ. न

च. आम्

८. अधोलिखितवाक्यानि घटनाक्रमानुसारं लिखत –

क. अनारिकायाः मनसि महती जिज्ञासा भवति।

ख. सा अपश्यत् यत् मार्गाः सुसज्जिताः।

ग. सा पितरम् प्रश्नम् अपृच्छत्।

घ. मन्त्री किमर्थम् आगच्छति?

ङ. मन्त्री उद्घाटनार्थम् आगच्छति।

च. जनाः प्रस्तराणि पर्वतेभ्यः आनयन्ति।

ज. प्रजा सर्वकाराय धनं प्रयच्छति।

छ. सुसज्जिता भूत्वा विद्यालयं चल।

९. अधोलिखितशब्दानाम् अर्थेन सह मेलनम् कुरुत –

खण्ड क		खण्ड ख
क. महती	(iii)	बृहती
ख. जिज्ञासा	(vii)	ज्ञातुमिच्छा
ग. चिरम्	(v)	बहुकालम्
घ. सेतुः	(ii)	पुलिनम्
ङ. प्रस्तराणि	(vi)	पाषाणाः
च. पार्श्वे	(iv)	समीपे
छ. विस्मिता	(i)	चकिता

15. लालनगीतम्

(लालन गीत)

उत्तरमाला

१. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत –

क. क्षिप्रम् ख. तुङ्गः ग. व्याघ्रः घ. दुग्धम् ङ. शुद्धम्

२. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत –

क. हरिणः नवघासम् खादति।

ख. धावनसमये घोटकराजः न खादति।

ग. भल्लूकः थथथै नृत्यति।

घ. पुष्पे पुष्पे नानारङ्गा डयन्ते।

ङ. सर्वत्र विलासं हरिणः पश्यति।

३. अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत –

एकपदेन उत्तरत –

क. कमलम् ख. मन्दिरे

पूर्णवाक्येन उत्तरत –

क. उदिते सूर्ये पक्षी कूजति।

ख. नौका सरितः सेलति।

निर्देशानुसारम् उत्तरत –

क. धरा

ख. पक्षी

ग. नीचैः

घ. उदित

४. उचितपदैः रिक्त स्थानानि पूरयत –

क. (1) धेनुः (2) स्निग्धम्

ख. (1) विपिने (2) सिंहः

ग. (1) क्षिप्रं (2) धावनसमये

घ. (1) हरिणः (2) सविलासम्

ङ. (1) सूर्ये (2) कूजति

५. शुद्धकथनस्य समक्षम् 'आम्' अशुद्धकथनस्य समक्षम् 'न' इति लिखत –

क. आम्

ख. न

ग. न

घ. आम्

ङ. न

६. **रेखांकितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत –**

क. धेनुः प्रातः कीदृशं दुग्धं यच्छति?

ख. चित्रपतङ्गाः केषु डयन्ते।

ग. कीदृशः उष्ट्रः मन्दं गच्छति।

घ. हरिणः किं खादति।

ङ. का सरितः सलिले सेलति।

७. **पर्यायपदानाम् उचितं मेलनम् कुरुत –**

	खण्ड क		**खण्ड ख**
क.	विपिने	(iv)	वने
ख.	तुङ्गः	(vi)	उच्चः
ग.	सरित्	(i)	नदी
घ.	धरणी	(vii)	पृथ्वी
ङ.	घोटकः	(iii)	अश्वः
च.	पक्षी	(v)	खगः
छ.	करालम्	(ii)	भयङ्करम्

८. **विपर्ययपदनाम् उचितं मेलनम् कुरुत –**

	खण्ड क		**खण्ड ख**
क.	उच्चैः	(ii)	नीचैः
ख.	क्षिप्रम्	(iv)	मन्दम्
ग.	स्वच्छम्	(i)	अस्वच्छम्
घ.	शुद्धं	(vii)	अशुद्धम्
ङ.	मधुरम्	(vi)	कटु
च.	नूतनम्	(iii)	पुरातनम्
छ.	प्रचुरम्	(v)	अल्पम्

16. वर्णविचारः

उत्तरमाला

१. अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत –

क. कृ	ख. स	ग. ग
घ. कण्ठयः	ङ. चत्वारि	च. तालव्यः

२. अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत –

क. ओष्ठौ

ख. मूर्धा

ग. दन्ताः

घ. कण्ठतालुः

ङ. तालुः

च. दन्तोष्ठः

३. ‘क’ वर्गेन सह ‘ख’ वर्गस्य उचितं मेलनं कुरुत –

वर्ग ‘क’		वर्ग ‘ख’
क. भ्	(iii)	ओष्ठः
ख. ट्	(v)	मूर्धा
ग. व्	(vi)	दन्तोष्ठः
घ. ग्	(i)	कण्ठः
ङ. म्	(iv)	नासिका
च. ज्	(ii)	तालुः

४. शुद्धकथनस्य समक्षम् ‘आम्’ अशुद्धकथनस्य समक्षम् ‘न’ लिखत –

क. आम्

ख. न

ग. न

घ. न

ङ. आम्

च. आम्

५. अधोलिखितशब्दानाम् वर्णविन्यासं कुरुत –

क. व्+इ+द्+य्+आ+ल्+अ+य+अः

ख. क्+ष्+अ+त्+र+इ+य+अः

ग. प+उ+स्+त्+अ+क्+अ+म्

घ. प्+र्+ण्+आ+म्+अः

ङ. प्+र्+त्+ई+क्+ष्+आ

च. म्+अ+ह्+इ+ल्+आ

६. अधोलिखिते वर्ण-विन्यासे रिक्तस्थानानि उचितवर्णेन पूरयत –

क. भ्+अ+व्+इ+ष्+य्+अः।

ख. प्+र्+अ+थ्+अ+म्+अः।

ग. ग्+अ+ण्+ए+श्+अः।

घ. श्+र्+अ+म्+अः।

ङ. व्+इ+द्+व्+आ+न्।

च. क्+अ+म्+अ+ल्+अ+म्।

७. वर्ण-संयोजनं कृत्वा लिखत –

क. नमस्ते

ख. स्पर्शः

ग. कृषकः

घ. उज्ज्वलः

ङ. गच्छामि

17. सन्धिः

उत्तरमाला

१. अधोलिखित पदेषु सन्धिं कृत्वा लिखत –

क. बालेन्दुः ख. प्रत्येकम् ग. देवालयः घ. सदैव
ङ. वाग्देवता च. सूर्यास्तः छ. अत्यधिकम् ज. हरिश्चन्द्रः
झ. तल्लीनः ञ. मुनये

२. अधोलिखितषु पदेषु सन्धि-विच्छेदं कृत्वा लिखत –

क. सुर + ईशः
ख. जल + उर्मि
ग. यदि + अपि
घ. जगत् + ईशः
ङ. अनु + एयः
च. महा + उत्सवः
छ. देव + ऋषि
ज. रजनी + ईशः
झ. सु + आगतं
ञ. मातृ + आज्ञा

३. अधोलिखितपदेषु सन्धिं कृत्वा सन्धेः नाम च लिखत –

	सन्धि	सन्धेःनाम
क.	इत्यादि	स्वर
ख.	उमेन्द्र	स्वर
ग.	कथैव	स्वर
घ.	गृहापि	स्वर
ङ.	नायकः	अयादि
च.	तद्चित्रम	व्यंजन
छ.	मनोरथः	विसर्ग
ज.	रमेन्द्र	स्वर
झ.	देवालयः	स्वर
ञ.	विद्याथी	स्वर

४. अधोलिखितेषु पदेषु सन्धिविच्छेदं अथवा सन्धिं कृत्वा लिखत –

क. सूर्यास्तः
ख. सदा + आचार

ग. स्वागतः

घ. परः + उपकारः

ङ. सोऽपि

च. हिमालयः

छ. वाक् + ईशः

ज. मात्रादेशः

झ. हरिश्चन्द्र

ञ. ग्रामेऽपि

५. प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितम् उत्तरं चित्वा सन्धिच्छेदं संधिं वा कुरुत –

क. जगदीशः

ख. रमा + ईशः

ग. स्वल्पम्

घ. पवनम्

ङ. बाले + अपि

च. च + अपि

छ. तथा + अपि

ज. यज्ञार्थः

झ. हितोपदेशः

ञ. रावणः

18. शब्द-रूप प्रकरणम्

उत्तरमाला

१. यथानिर्दिष्टं रूपाणि लिखत –

क. लतायै	ख. देवान्	ग. साधुभ्याम्	घ. हरौ
ङ. नदीनाम्	च. पित्रे	छ. फलानि	ज. गुरोः

२. अधोलिखितेषु पदेषु विभक्तिं वचनं च लिखत –

	विभक्तिः	वचनम्
क.	षष्ठी	बहुवचनम्
ख.	तृतीया	एकवचनम्
ग.	प्रथमा	द्विवचनम्
घ.	चतुर्थी	एकवचनम्
ङ.	तृतीया	एकवचनम्
च.	द्वितीया	बहुवचनम्
छ.	तृतीया	एकवचनम्
ज.	चतुर्थी	एकवचनम्

३. अधोलिखितरिक्तस्थानानि पूरयत –

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
क.	फलात्	फलाभ्याम्	फलेभ्यः
ख.	मात्रे	मातृभ्याम्	मातृभ्यः
ग.	मतिम्	मती	मतीः
घ.	नद्याः	नदीभ्याम्	नदीभ्यः
ङ.	मुनिना	मुनिभ्याम्	मुनिभिः
च.	देवे	देवयोः	देवेषु
छ.	पितरि	पित्रोः	पितृषु
ज.	रमायाम्	रमयोः	रमासु

४. उचितं विभक्तिपदं चित्वा वाक्यपूर्तिः क्रियताम् –

क. बालकाः

ख. बसयानेन

ग. भिक्षुकाय

घ. वृक्षात्

ङ. रामेण

च. पुष्पाणि

छ. लतया

ज. दशरथस्य

५. उचित शब्दैः रिक्तस्थानानि पूरयत –

क. विद्यालयात्

ख. मात्रा

ग. वृक्षं

घ. साधवे

ङ. गंगायाः

च. मातारि

छ. वृक्षात्

ज. लंकास्य

19. शब्दरूप

उत्तरमाला

१. अधोलिखितशब्दनाम् यथानिर्दिष्टं रूपाणि लिखत –

क. अस्माकम्	ख. तम्	ग. युवाभ्याम	घ. कस्या:
ङ. इमामि, एनानि	च. एतस्मिन	छ. केषाम्	ज. मह्यम्

२. शब्दरूपाणि निर्देशानुसारं लिखत –

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
क.	केन	काभ्याम्	कै:
ख.	मयि	आवयो:	अस्मासु
ग.	एतस्यै	एताभ्याम्	एताभ्य:
घ.	त्वत्	युवाभ्याम्	युष्मत्
ङ.	एषा	एते	एता:
च.	तया	ताभ्याम्	ताभि:
छ.	कस्या:	कयो:	कासम्
ज.	तस्मै	ताभ्याम	तेभ्य:

३. अधोलिखितरिक्तस्थानानि पूरयत –

	लिङ्ग	विभक्ति	वचनम्
क.	स्त्रीलिङ्ग	सप्तमी	एकवचनम्
ख.	तीनों लिंगों में समान	षष्ठी	एकवचनम्
ग.	तीनों लिंगों में समान	चतुर्थी	एकवचनम्
घ.	पुल्लिंग	पञ्चमी	एकवचनम्
ङ.	पुल्लिंग	षष्ठी	बहुवचनम्
च.	तीनों लिंगों में समान	चतुर्थी	एकवचनम्
छ.	पुल्लिंग	द्वितीया	एकवचनम्
ज.	स्त्रीलिंग	पञ्चमी	एकवचनम्

४. अधोलिखितरिक्तस्थानानि पूरयत –

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
क.	तस्मिन्	तयो:	तेषु
ख.	कस्या:	कयो:	कासाम्
ग.	एष:	एतौ	एते
घ.	अहम्	आवाम्	वयम्
ङ.	त्वयि	युवयो:	युष्मासु

च. तया	ताभ्याम्	ताभिः
छ. तस्य	तयोः	तेषाम्
ज. मत्	आवाभ्याम्	अस्मत्

५. कोष्ठकप्रदत्तशब्दैः रिक्तस्थानानि पूरयत –

क. ते

ख. त्वम्

ग. ताः

घ. सः

ङ. सर्वाणि

च. मम

छ. तस्मै

ज. तानि

20. संख्यावाचक शब्द

उत्तरमाला

१. मञ्जूषातः पदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत –

क. सप्तविंशतिः ख. पञ्चदश ग. पञ्चाशत घ. त्रिंशत्

ङ. एकादश च. सप्तदश छ. विंशति ज. अष्टादश

२. अधोलिखितवाक्येषु अङ्कानां स्थाने संख्यावाचकशब्दं लिखत –

क. सप्त

ख. त्रयः

ग. चत्वारिः

घ. चत्वारः

ङ. षट्

च. एकः

छ. दश

ज. विंशतिः

३. अधोलिखितानि वस्तूनि गणयित्वा उचितपदेन रिक्तस्थानानि पूरयत –

क. पञ्चदश

ख. दश

ग. द्वादश

घ. नव

ङ. पञ्च

च. त्रयः

छ. अष्ट

ज. नवदश

४. कोष्ठकात् शुद्धम् उत्तरम् विचित्य रिक्तस्थानि पूरयत –

क. द्वादश

ख. पञ्चदश

ग. त्रिंशत्

घ. एकः

ङ. तिस्रः

च. चत्वारः

छ. द्वौ

ज. एकः

५. **उचितमेलनम् कुरुत –**

	खण्ड क		**खण्ड ख**
क.	एक:	(iv)	लता
ख.	त्रीणि	(i)	महिला:
ग.	सप्त	(ii)	बालका:
घ.	द्वे	(vi)	पुष्पे
ङ.	चत्वार:	(iii)	पाद:
च.	एका	(v)	कमलानि

21. धातुरूपाणि

उत्तरमाला

१. अधोलिखितानि क्रियापदानि आधृत्य धातुः, लकारः, पुरुषः, वचनम् च लिखत –

	धातुः	लकारः	पुरुषः	वचनम्
क.	नम्	लृट्	प्रथमः	एकवचनम्
ख.	पठ्	लट्	उत्तमः	बहुवचनम्
ग.	कृ	लोट्	प्रथमः	एकवचनम्
घ.	क्रीड्	लङ्	उत्तमः	एकवचनम्
ङ.	नम्	विधिलिङ्	प्रथमः	बहुवचनम्
च.	प्रच्छ्	लृट्	प्रथमः	एकवचनम्
छ.	वद्	विधिलिङ्	मध्यमः	द्विवचनम्
ज.	स्था(तिष्ठ)	लृट्	प्रथमः	एकवचनम्

२. यथनिर्दिष्टं रूपाणि लिखत –

क. नम्याव:

ख. पास्यसि

ग. लिखिष्यामः

घ. क्रीडति

ङ. गमिष्यसि

च. स्याम

छ. अभ्रमत

ज. नर्तिष्यावः

३. अधोलिखितानि क्रियापदानि शुद्धं कृत्वा लिखत –

क. चलिष्यति	ख. गच्छति	ग. नंस्यति	घ. चलति
ङ. पास्यति	च. नृत्यति	छ. भ्रमस्यथ	ज. कुवन्ति

४. अधोलिखितरिक्तस्थानि समुचितैः धातुरुपैः पूरयत –

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
क.	लिखति	लिखतः	लिखन्ति
ख.	हसिष्यसि	हसिष्यथः	हसिष्यथ
ग.	पठामि	पठावः	पठामः
घ.	अगच्छत्	अगच्छताम्	अगच्छन्
ङ.	चर	चरतम्	चरत
च.	धाविष्यामि	धाविष्यावः	धाविष्यामः

छ.	पृच्छतु	पृच्छताम्	पृच्छन्तु
ज.	अभ्रमः	अभ्रमतम्	अभ्रमत

५. **प्रदत्तविकल्पभ्यः उचितं धातुरूपं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत –**

क. लिखति

ख. क्रीडति

ग. अलिखत्

घ. पक्ष्यति

ङ. नमति

च. खादत

छ. क्रुध्यति

ज. अनृत्यत्

६. **अधोलिखितानां वाक्यानाम् लकारपरिवर्तनं कुरुत –**

क. गचछन्ति

ख. द्रक्ष्यसि

ग. पठेयुः

घ. आसीत्

ङ. अपतत्

च. पिबन्तु

छ. गमिष्यथः

ज. अपठम्

22. कारक तथा उपपद विभक्ति

उत्तरमाला

१. **अधोलिखितयोः वर्गयोः उचितं मेलनम् कुरुत –**

खण्ड क		खण्ड ख
क. को	(v)	कर्म, द्वितीया
ख. ने	(i)	कर्त्ता, प्रथमा
ग. के लिए	(iv)	संप्रदान, चतुर्थी
घ. में, पर	(viii)	अधिकरण, सप्तमी
ङ. से, अलग	(vi)	अपादान, पंचमी
च. के, द्वारा	(iii)	करण, तृतीया
छ. हे, भो, अरे	(ii)	संबोधन
ज. का, के, की	(vii)	संबध, षष्ठी

२. **अधोलिखितपदानाम् उचितं विभक्तिं वचनम् चापि लिखत –**

विभक्ति	वचनम्
क. षष्ठी	बहुवचनम्
ख. चतुर्थी	एकवचनम्
ग. चतुर्थी	एकवचनम्
घ. सप्तमी	बहुवचनम्
ङ. द्वितीया	बहुवचनम्
च. पञ्चमी / षष्ठी	एकवचनम्
छ. द्वितीया	एकवचनम्
ज. तृतीया	द्विवचनम्

३. **कोष्ठकात् उचितं पदं चित्वा रिक्तस्थानि पूरयत –**

क. पुत्रे

ख. रामेण

ग. भिक्षुकाय

घ. विद्यालयस्य

ङ. रावणम्

च. कोलाहलेन

छ. नेत्रेण

ज. शिवाय

४. अधोलिखितेषु वाक्येषु उचितं विभक्तिं प्रयुज्य रिक्तस्थानि पूरयत –

क. विवादेन

ख. छात्रे

ग. तडागं

घ. ईश्वरे

ङ. पुत्रेण

च. ग्रामस्य

छ. अग्नये

ज. छात्रेषु

५. उचितं मेलनम् कुरुत –

खण्ड क		**खण्ड ख**
क. अभितः	(vi)	द्वितीया
ख. नमः	(iv)	चतुर्थी
ग. हीनः	(i)	पञ्चमी
घ. प्रमद्	(ii)	पञ्चमी
ङ. पुरतः	(iii)	द्वितीया
च. श्रेष्ठः	(v)	पञ्चमी

23. समय लेखनम्

उत्तरमाला

१. घटिकां दृष्ट्वा अङ्कानां स्थाने संस्कृतपदैः समयं लिखत –

क. चतुर्वादनम्

ख. सपादद्विवादनम्

ग. सपादपञ्चवादनम्

घ. पादोनद्वादशवादनम

ङ. सार्ध-एकवादनम्

२. घटिकां दृष्ट्वा लिखत सुरेशः कतिवादने किं किं करोति –

क. सपादचतुर्वादनम्

ख. अष्टवादनम्

ग. पादोनपञ्चवादनम्

घ. पादोनषट्वादनम

३. अधोलिखितकार्यक्रमे अङ्कानां स्थाने संस्कृतपदैः समयं लिखत –

क. सार्धपञ्चवादनम्

ख. द्विवादनम्

ग. सप्तवादनम्

घ. सपाद-अष्टवादनम्

४. प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितसमयं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत –

क. पञ्चवादने

ख. सार्धसप्तवादने

ग. सपादअष्टवादने

घ. पादोननववादने

ङ. सार्धषड्वादने

च. चतुर्वादने

छ. पादोनसप्तवादने

ज. सपादसप्तवादने

24. प्रत्यया:

उत्तरमाला

१. अधोलिखितप्रकृति-प्रत्ययान् योजयित्वा लिखत –

क. गत्वा

ख. संपठय

ग. हसितुम्

घ. ज्ञात्वा

ङ. चलतव्यम्

च. करणीय:

छ. प्रणम्य

ज. पीतवा

२. अधोलिखित प्रकृति-प्रत्ययान् पृथक् कुरुत –

क. नम् + क्त्वा

ख. वि + ज्ञा + ल्यप्

ग. अव + तृ + ल्यप्

घ. धाव् + तव्य:

ङ. लेख + अनीय

च. श्रु + तुमुन्

छ. उप + गम् + ल्यप्

ज. रक्ष् + तुमुन्

३. अधोलिखितपदानाम् रेखांकित पदेषु प्रकृति-प्रत्ययान् योजयित्वा अथवा पृथक् कृत्वा लिखत –

(अ)

क. वि + लोक + ल्यप्

ख. प्र + नम् + ल्यप्

ग. पठितुम

घ. प्रविशय

ङ. गम् + क्त्वा

(ब)

क. लिख् + क्त्वा

ख. खाद् + क्त्वा

ग. कृ + क्त्वा

घ. क्रीण् + तुमुन्

ङ. पठ् + तव्य्

(स)

क. पठ् + तुमुन्

ख. आधृ + ल्यप

ग. उपगम् + ल्यप

घ. श्रु + क्त्वा

ङ. कृ + तुमुन्

25. अव्यय पदानि

उत्तरमाला

१. उचितं मेलनम् कुरुत –

	खण्ड क		खण्ड ख
क.	अत्र	(v)	यहाँ
ख.	कुतः	(iv)	कहाँ से
ग.	अद्य	(viii)	आज
घ.	श्वः	(i)	बीता हुआ कल
ङ.	ह्यः	(ii)	आने वाला कल
च.	नीचैः	(iii)	नीचे
छ.	किमर्थम्	(vi)	क्यों/किसलिए
ज.	सर्वत्र	(ii)	सब जगह

२. मञ्जूषायाः अव्ययपदानि विचित्य उचितेन पदेन सह रिक्तस्थानानि पूरयत –

(i)

क. उपरि

ख. अलम्

ग. इतस्ततः

घ. सर्वदा

ङ. च

(ii)

क. प्रातः

ख. अद्य

ग. ह्यः

घ. श्वः

ङ. सर्वत्र

(iii)

क. पुरा

ख. शनैः शनैः

ग. पुरतः

घ. कुत्र

ङ. प्रति

(iv)

क. मा

ख. सर्वत्र

ग. मन्दम्-मन्दम्

घ. च

ङ. तत्र

26. अशुद्धिशोधनम्

उत्तरमाला

१. (क) कोष्ठकात् उचितं पदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत –

क. आसन्

ख. त्रीणि

ग. वेदाः

घ. कपयः

ङ. गच्छसि

च. पुष्पाणि

छ. मित्रम्

ज. भ्रमन्ति

(ख)

क. हिमालयात्

ख. त्रयः

ग. बालिका

घ. क्रीडन्ति

ङ. गच्छति

च. छात्राः

छ. सर्वाः

ज. चत्वारि

१. (अ) अधोलिखितेषु वाक्येषु स्थूलपदानां संशोधनं कृत्वा वाक्यानि पुनः लिखत –

क. वयं चित्रं पश्यामः।

ख. माता पुत्राय दुग्धं यच्छति।

ग. भवान पुस्तकं पठति।

घ. वर्षाकाले मयूरः नृत्यति।

ङ. बालः उच्चैः हसति।

च. अहं लेखं लिखामि।

छ. शिवाय: नमः।

ज. सीता रामेण सह गच्छति।

(आ)

क. सः मम भ्राता अस्ति।

ख. महिलाः भोजनं पचन्ति।

ग. सः ग्रामं प्रति गच्छति।

घ. छात्रा अध्यापकं नमति।

ङ. बालकाः उपवने भ्रमन्ति।

च. सः पुस्तकं पठति।

छ. बालकाः कन्दुकेन क्रीडन्ति।

ज. मालाकारः पुष्पं त्रोटयति।

३. प्रदत्तविकल्पेभ्यः शुद्धम् उत्तरं चित्वा उत्तरपुस्तिकायाम् लिखत –

क. एका बालिका हसति।

ख. सः बालकः खादति।

ग. किं तवं श्वः विद्यालयं गच्छसि?

घ. त्वम् कुत्र गच्छसि?

ङ. उपवने अनेकानि पुष्पाणि भवन्ति।

च. श्वः अवकाशः भविष्यति।

छ. सः नेत्रैः अन्धः अस्ति।

ज. देवालये परितः नदी वहति।